

PVO Aprūpētāju prasmju e-apmācības ģimenēm ar bērniem
ar attīstības traucējumiem vai aizkavētu attīstību

Septītais modulis: Komunikācijas izpratne.

Laipni lūdzam šī kursa septītajā modulī!

Šis modulis palīdzēs jums apgūt un izmantot padomus par to, kā uzlabot bērna komunikācijas prasmes rotaļu un mājas rutīnas laikā.

Šajā modulī jūs uzzināsiet:

- Par to, kā bērni komunicē ar un bez vārdiem.
- Kā censties panākt, uzklausīt bērna komunikāciju ikdienas aktivitātēs un kā uz to reaģēt.

Pirmā nodarbība: Mājasdarbs.

Pirms sākam septīto moduli, pārskatīsim galvenos vēstījumus un padomus, ko uzzinājāt sestajā modulī.

Padomi, kas palīdzēs jums kopā ar bērnu veidot rotaļu rutīnas:

- Piedalieties bērna rutīnā — pārmaiņus atdariniet bērna veiktās darbības.
- Parādiet un nosauciet — piedāvājiet bērnam jaunu rutīnas darbību.
- Atkārtojiet šo rutīnu, lai palīdzētu bērnam pavadīt vairāk laika kopīgā iesaistē.

Lūdzu, apturiet kursa ierakstu šeit, lai aizpildītu darba burtnīcu, tad turpiniet kursu.

Mājasdarbs: ko jūs apgūvāt.

Izvērtēsim jūsu mājasdarbu no sestā moduļa. Lūdzām jums izvēlēties vienu ikdienas mājas aktivitāti un vienu rotaļu vai spēļu aktivitāti, ko veikt kopā ar bērnu vai kurā viņu iesaistīt.

Darba burtnīcā atbildiet uz šiem jautājumiem:

Kādas rotaļas un mājas aktivitātes jūs izmēģinājat?

Kas izdevās?

Vai jums kopā ar bērnu izdevās izveidot rutīnu aktivitātes laikā?

Ko jūs varētu izmēģināt nākamajā reizē?

Atcerieties, ka rutīnas veido skaidri, nelieli soļi kas ir jēgpilni un kopā veido stāstu. Atsāciet un atkārtojiet rutīnu vairākas reizes vienādi, lai palīdzētu bērnam izklaidēties un apgūt darbības!

Otrā nodarbība: Lalitas stāsta 1.daļa.

Ievads komunikācijā.

Lalitas meita Saiva ir četrus gadus veca, un viņa vēl neprot runāt. Lasot Lalitas stāstu, skatieties un klausieties, kā Saiva komunicē ar mammu. Vērīgi ieskatieties un ieklausieties, novērojot bērna uzvedību.

Saivai ir grūtības sazināties un pateikt mammai, ko viņa vēlas. Tā kā Saiva ir apsēdusies līdzās ūdens traukam, Lalita pieņem, ka Saiva ir izslāpusi. Viņa domā, ka ar raudāšanu meitene cenšas pateikt, ka vēlas padzerties ūdeni.

Lalita cenšas palīdzēt Saivai iemācīties vārdu “ūdens”, lai meitene varētu lūgt ūdeni ar vārdiem, nevis asarām. Viņa iedod Saivai krūzi ar ūdeni un saka “ūdens”.

Lalita redz, ka Saiva tuvojas viņai un krūzei. Viņa redz, ka Saiva skatās uz viņu. Viņa saprot, ka tādā veidā Saiva lūdz vēl ūdeni. Katru reizi, kad Lalita pasniedz Saivai ūdeni, viņa saka “ūdens”.

Kādu dienu, kad Lalita lēja ūdeni krūzē, Saiva izteica skaņu – “ūd”.

VIŅA NE VIENMĒR TO PASAKA, BET ES TURPINU TĀ DARĪT. ES ZINU – KATRU REIZI, KAD VIŅAI RĀDU UN SAKU VĀRDU “ŪDENS”, ES PALĪDZU VIŅAI MĀCĪTIES, PAT JA VIŅA NEKO NEPASAKA!

Komunikācija.

Tālāk sniegti padomi par to, kā censties panākt, uz klausīt bērna saziņu ikdienas aktivitātēs un kā uz to reaģēt.

Pirmais galvenais vēstījums: Bērni komunicē ar vārdiem, ar uzvedību bez vārdiem un ar nevēlamu uzvedību.

Ja citi komunikācijas veidi ir pārāk sarežģīti, bērni komunikācijai var izmantot nevēlamu uzvedību.

Bērni komunicē šādos veidos:

Bērni var komunicēt ar vārdiem: saprotamiem vārdiem, nesaprotamiem vārdiem vai vārdam līdzīgām skaņām, piemēram, “ka” kā “kaķis”.

Bērni var komunicēt ar neparastiem vārdiem: atkārtotām skaņām, vārdiem vai frāzēm, atdarinātiem vārdiem, atkārtotiem vārdiem un frāzēm, kas dzirdētas video vai vārdiem no grāmatām.

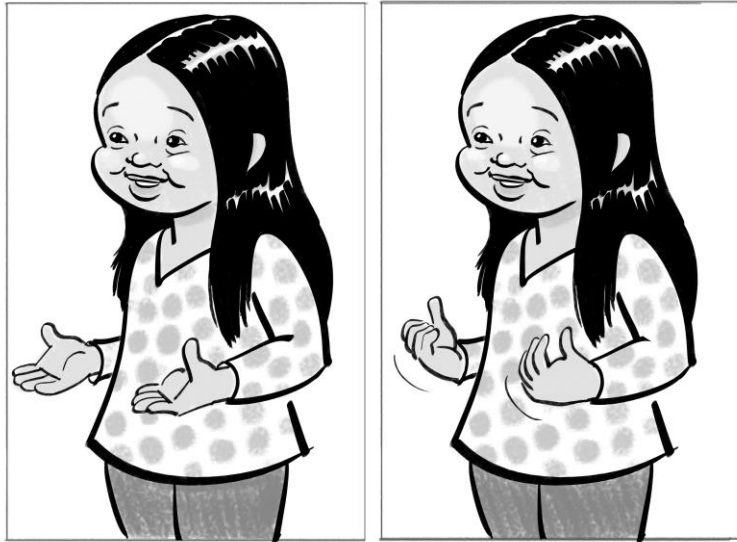

Bērni var komunicēt ar skaņām: raudāšanu, kliegšanu, činkstēšanu, skaņām, kas nozīmē “jā” vai “nē” utt.

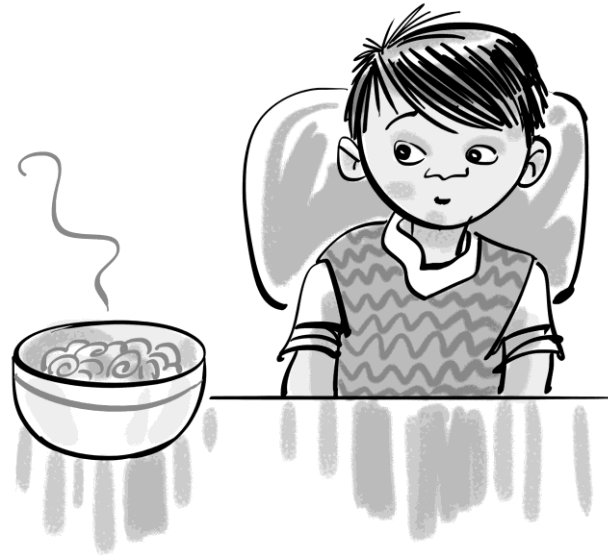

Bērni var komunicēt ar ķermeni: pagriešanos vai pārvietošanos pret kaut ko, cita cilvēka rokas paņemšanu, lai to uzliktu uz kāda priekšmeta (lai saņemtu palīdzību), kāda vilkšanu aiz rokas, galvas pagriešanu vai mājienu, žestikulēšanu ar galvu.

Bērni var komunicēt ar rokām: uz kaut ko norādīt, rādīt vai iedot kādu priekšmetu, aizsniegt, satvert vai atgrūst kādu priekšmetu.

Bērni var komunicēt ar rokām, izmantojot zīmju valodu.

Bērni var komunicēt ar acīm: skatīties uz kādu, ātri uz kaut ko paskatīties un pēc tam skatīties uz kādu, vērīgi raudzīties uz kaut ko.

Bērni var komunicēt ar seju: ar sejas izteiksmi, piemēram, smaidot, saraucot uzacis utt.

Bērni var komunicēt ar nevēlamu uzvedību: kliegšanu, priekšmetu mešanu un laušanu, krišanu uz grīdas, košanu, skrāpēšanu, sitot citiem vai sev.

Otrais galvenais vēstījums: Skatieties un klausieties, lai pamanītu, kad bērns komunicē ar jums.

- Koncentrējieties uz bērnu, skatieties uz viņu un ieklausieties viņā, lai pamanītu, kas viņu interesē un kad bērns cenšas ar jums komunicēt.
- Brīžos kad bērns ir ieinteresēts vai komunicē, ir lieliskas iespējas veidot saikni ar bērnu un palīdzēt viņam apgūt jaunas prasmes.

Lūdzu, apturiet kursa ierakstu šeit, lai aizpildītu darba burtnīcu, tad turpiniet kursu.

Kā jūsu bērns komunicē?

Darba burtnīcā atbildiet uz šādiem jautājumiem:

- Kā jūs zināt, kad jūsu bērns kaut ko vēlas? Ko bērns dara?
- Kā jūsu bērns:
 - kaut ko lūdz?
 - saņem jūsu palīdzību?
 - saņem no jums mierinājumu vai uzmanību?
 - pārtrauc vai aptur aktivitāti?
- Kā jūsu bērns dalās ar jums savās interesēs? Ko viņa vai viņš dara?

Ir nepieciešams laiks, lai izprastu bērna saziņu, izmantojot vārdus, žestus un uzvedību. Turpiniet izmantot šos padomus, lai vērotu, ieklausītos un reaģētu uz bērna saziņu ikdienas aktivitāšu laikā.

Trešā nodarbība: Lalitas stāsta 2. daļa: Saivas komunikācija.

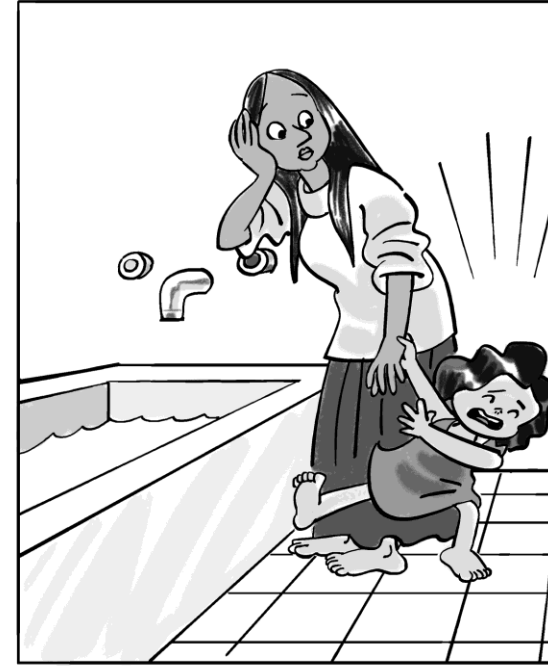
Kāds ir Saivas vēstījums?

Saiva ierauga banānus un vēlas tos. Viņa parāda, ka tos grib, pasniedzoties un izdodot skaņu. Šī uzvedība pievērš mammas uzmanību un pavēsta viņai, ka Saiva vēlas šo priekšmetu. Lalita atbild, norādot uz banāniem un sakot: “Banāns!”

Kāds ir Saivas vēstījums mājupceļā?

Saivu interesē puķe, ko viņa ierauga mājupceļā no tirgus. Viņa dalās savā sajūsmā, skatoties te uz puķi, te – mammu. Lalita atbild, izmantojot parādīšanas un nosaukšanas stratēģiju, norādot uz ziedu un sakot: “Puķe”.

Ko Saiva cenšas pavēstīt vannašanās laikā?

Saiva mēģina ar nevēlamu uzvedību, pateikt mammai ka nevēlas kāpt vannā. Viņa raud un raujas prom no vannas.

Šajā sadaļā iepazīstināsim jūs ar to, kā ar vārdiem un žestiem reaģēt uz bērna komunikāciju.

Trešais galvenais vēstījums: Kad pamanāt, ka bērns cenšas komunicēt, noskaidrojiet, ko bērns cenšas jums pavēstīt.

- Bērni var izmantot vārdus, uzvedību bez vārdiem vai nevēlamu uzvedību, lai mēģinātu jums kaut ko pavēstīt.
- **Ko bērns mēģina jums pateikt?**
- **Vai bērns:**
 - kaut ko jautā?
 - lūdz kaut ko pārtraukt?
 - mēģina ar kaut ko dalīties?
 - cenšas jums pateikt, ka ir nobijies, noguris, izsalcis vai satraucies?

Ceturrtā nodarbība: Vārdi un žesti.

Pirmais padoms: reaģējiet uz jebkuru bērna komunikāciju ar vārdiem un žestiem pat, ja tā ir neskaidra.

Reaģējiet, izmantojot “parādīšanas un nosaukšanas” metodi — izmantojiet žestu (rādiet) un vārdu (nosauciet), lai atbildētu uz jebkuru bērna komunikāciju, pat ja tā ir nesaprotama.

Varat izmantot šādus žestus:

Norādīt uz priekšmetu.

Pacelt un parādīt priekšmetu.

Dot priekšmetu bērnam.

Žesti piedāvā bērniem jaunu komunikācijas veidu. Reaģēšana uz jebkuru komunikāciju, pat ja tā ir nesaprotama vai dīvaina, mudina bērnus sazināties un palīdz viņiem apgūt jaunus un sarežģītākus komunikācijas veidus.

Otrs padoms: lietojiet bērna valodas līmenim atbilstošus vārdus un žestus.

- Ja bērns nerunā, izmanto skaņas vai nesaprotamus vārdus, varat izmantot vienu vārdu.
- Ja bērns runā, izmantojot vienu vārdu, varat lietot vienu vai divus vārdus.
- Ja bērns runā, izmantojot divu vārdu kombinācijas, varat izmantot divus vai trīs vārdus.
- Ja bērns runā, izmantojot no trim līdz četriem vārdiem, varat izmantot īsas frāzes.
- Ja bērns runā teikumos, varat izmantot teikumus.

- **Tas dos bērnam vairāk iespēju:**
 - saglabāt motivāciju un nesatraukties,
 - turpināt pilnveidot savas pašreizējās komunikācijas prasmes,
 - apgūt sarežģītākas komunikācija prasmes (bērna nākamais solis).

- Atcerieties vienmēr izmantot žestu, rādot uz to, par ko runājat, parādot bērnam priekšmetu vai iedodot to bērnam.
- Žesti palīdz bērnam labāk saprast, kā jūs komunicējat.

Trešais padoms: nogaidiet, dodot bērnam iespēju komunicēt.

Klusējiet un nogaidiet, līdz bērns komunicē (tikai dažas sekundes).

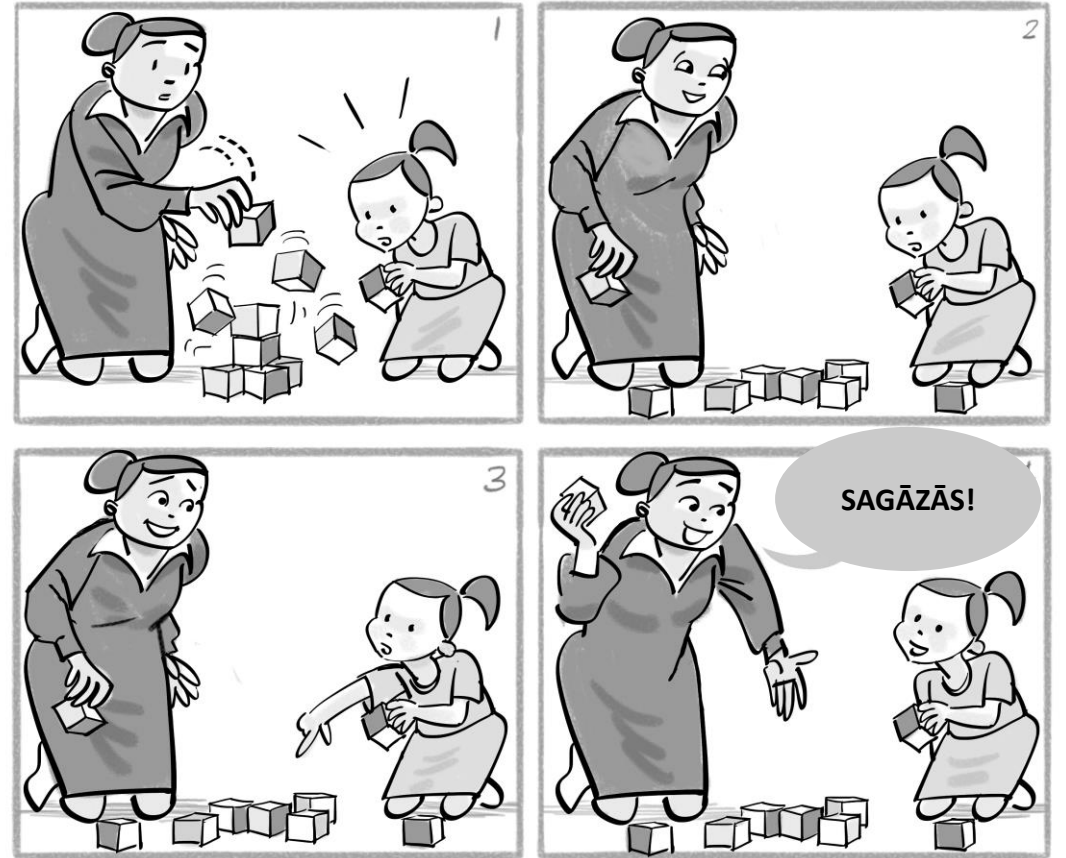
Kamēr gaidāt, ieskatieties un ieklausieties:

- skaņās,
- vārdos,
- žestos,
- acu skatienā (kad bērns uz kaut ko skatās).

Dodiet bērnam iespēju komunicēt.

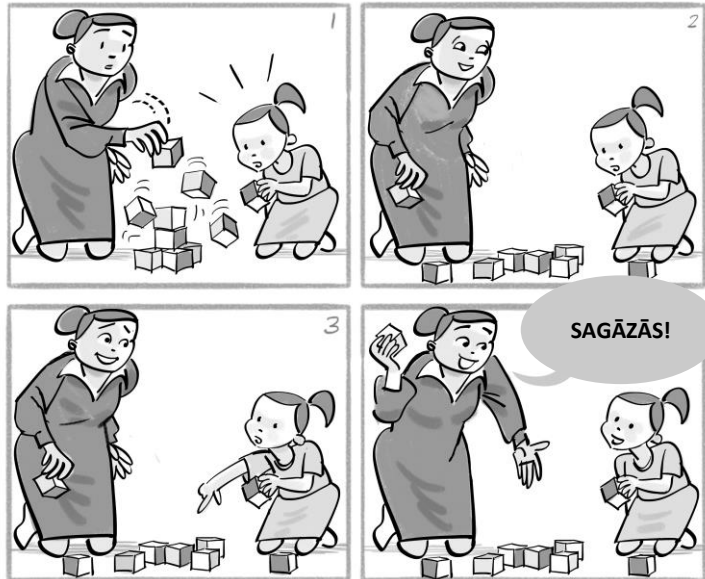
- Attēlos redzams, kā mamma un bērns būvē torni no klucīšiem.
- Tad notiek kaut kas negaidīts (klucīšu tornis apgāžas)!
- Kad tornis apgāžas, mamma gaida, vai bērns ar viņu par to komunicēs.
- Gaidot, viņa skatās uz bērnu un klausās.
- Tad bērns norāda uz klucīšiem un paskatās uz mammu (bērns dalās ar šo pārsteidzošo notikumu!)
- Mamma atbild ar vārdu, ko bērns varētu lietot “Sagāzās!”, un žestu, norādot uz klucīšiem.

Papildu padomi par to, kā dot bērnam iespēju komunicēt.

- Centieties neuzdot jautājumus. Piemēram, nevaicājiet: “Kas notika?” vai “Vai tornis sagāzās?”
- Centieties neuzdot bērnam jautājumus, pārbaudot bērna zināšanas. Piemēram, nesakiet: “Kādā krāsā ir šis klucītis?”
- Centieties neteikt bērnam priekšā, ko teikt. Piemēram, nesakiet: “Saki: “Sagāzās!””, sakiet: “Sagāzās”.

Ceturtais padoms: runājiet par to, ko bērns redz un dara.

- Tas apliecinās bērnam, ka esat pamanījis, kam bērns pievērš uzmanību. Pievērsiet uzmanību tam, kur vērsts bērna skatiens un ko bērns dara.
- Runājiet par (sakiet) to, ko bērns dara vai uz ko skatās.
- Atcerieties vienmēr izmantot žestu, **rādot** uz to, par ko runājat, **parādot** bērnam priekšmetu vai **iedodot** to bērnam.
- Žesti palīdz bērnam labāk saprast, kā jūs komunicējat.

Piektā nodarbība: papildu padomi aprūpētājiem, kuri aprūpē bērnus ar citiem veselības traucējumiem.

Ja bērniem ir vēl citi veselības traucējumi, tas var apgrūtināt bērnu komunikāciju. Tālāk sniegti papildu padomi, kas palīdzēs jums izprast un veicināt bērna komunikāciju. **Taču šie padomi nederēs visiem.**

- Ja bērnam ir citi veselības traucējumi, tad varbūt aprūpētājam vajadzēs vairāk laika, lai novērotu bērnu un pamanītu, kā bērns komunicē, piemēram, ar vieglām galvas kustībām, noteiktām skaņām utt.
- Ikviens aprūpētāji var komentēt to, ko bērns redz un dara, neatkarīgi no bērna spējām komunicēt.
- Ja bērna valoda ir nesaprotama, aprūpētāji var atkārtot bērna teikto un pievienot žestu, lai palīdzētu citiem saprast bērna komunikāciju.

- Bērniem ar citiem veselības traucējumiem var būt nepieciešams ilgāks laiks, lai iemācītos komunicēt. Atcerieties, ka ikviens bērns spēj mācīties.
- Ja bērns ir trauksmains vai ļoti kautrīgs, viņam varbūt vajadzēs vairāk laika, lai reaģētu un uzsāktu komunikāciju. Aprūpētājiem jābūt pacietīgiem un jāsaprot, ka bērnam dažās situācijās būs vieglāk reaģēt, savukārt citās — ne.

Mājasdarba izpildes plāns.

Lūdzu, apturiet kursa ierakstu šeit, lai aizpildītu darba burtnīcu, tad turpiniet kursu.

Tagad, kad esat apguvuši, kā veicināt bērna komunikāciju, ir pienācis laiks sagatavoties nākamajam mājasdarbam. Ievērojiet tālāk sniegtos padomus un neaizmirstiet aizpildīt darba burtnīcu!

- Izvēlieties vienu rotaļu vai ikdienas mājas aktivitāti, kuru veiksiet kopā ar bērnu vai kurā viņu iesaistīsiet (piemēram, rotaļa, roku mazgāšana, uz kodu ēšana utt.). Tās var būt jau ierastas vai pavisam citas aktivitātes. Izvēlieties kaut ko tādu, ko darāt gandrīz katru dienu.
- Aktivitātes laikā plānojiet pavadīt vismaz 5 minūtes, koncentrējoties uz bērna saziņu un cenšoties panākt bērna iesaisti.
- Dodiet bērnam iespēju komunicēt: izvairieties uzdot jautājumus vai atkārtot vienu un to pašu vārdu, lai mudinātu bērnu runāt.

Septītā moduļa kopsavilkums: ko jūs apgūvāt.

- Bērni komunicē ar vārdiem, ar uzvedību bez vārdiem un ar nevēlamu uzvedību.
- Skatieties un klausieties, lai pamanītu, kad bērns komunicē ar jums.

Neaizmirstiet mājās izmantot šajā sesijā sniegtos padomus:

- Reaģējiet uz jebkuru bērna komunikāciju ar vārdiem un žestiem pat, ja tā ir neskaidra.
- Lietojiet bērna valodas līmenim atbilstošus vārdus un žestus.
- Nogaidiet, lai dotu bērnam iespēju komunicēt.
- Runājiet par to, ko bērns redz un dara.

Paldies, ka pabeidzāt šo moduli!

***Lūdzu, atbildiet uz moduļa pārbaudes darba
jautājumiem un aizpildiet novērtējuma anketu.***

Pēc četrām vai piecām dienām, kad kopā ar bērnu būsiet izpildījuši mājasdarbu, būsiet gatavs pāriet pie nākamā moduļa.

Neaizmirstiet arī parūpēties par sevi. Pirms uzsākt nākamo moduli, varat turpināt veikt jau iesāktās darbības, rūpējoties par sevi, vai izmēģināt kaut ko jaunu.

Uz tikšanos!